

О. П. Сікорськийкандидат юридичних наук, старший викладач
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова (Гуманітарний інститут)**ПРОФІЛАКТИКА ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ
В НАПРЯМІ ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ**

Статтю присвячено профілактиці адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Розкрито складові профілактики, визначено понятійний апарат у цій сфері, подано пропозиції щодо вдосконалення діяльності суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху в напрямі запобігання адміністративним правопорушенням.

Ключові слова: профілактика, адміністративне правопорушення, склад, адміністративний делікт, органи державної влади.

I. Вступ

Стан правопорядку на автошляхах України впливає на її соціально-економічний розвиток. Забезпечення безпеки дорожнього руху здійснюється шляхом виявлення винних у вчиненні протиправних дій осіб та притягнення їх до передбаченої законом відповідальності, а також запровадження форм і методів профілактики правопорушень з метою запобігання виникненню умов та усунення їх причин.

Питанням забезпечення безпеки дорожнього руху й діяльності органів публічної влади в транспортній сфері приділяє увагу багато учених-юристів, правознавців-практиків та фахівців інших галузей науки, а саме: О. В. Артеменко, А. В. Гаркуша, Т. О. Гуржій, С. М. Гусаров, О. Л. Міленін, С. В. Петков, Ю. В. Пірожков, А. М. Подоляка, В. Й. Развадовський, О. Ю. Салманова, М. М. Стоцька, Я. І. Хом'як, А. Є. Шевченко та ін. Проте, необхідно відзначити, що окремі наукові напрацювання подекуди не відповідають новим викликам, які постали перед публічним управлінням в Україні з огляду на євроінтеграційні плани нашої держави, що вимагає продовження наукових пошуків у цій сфері.

Одним з таких питань, яке потребує свого подальшого вивчення, є профілактика та боротьба з правопорушеннями у сфері безпеки дорожнього руху. Ш. Монтеск'є зазначав: "Гарний законодавець не стільки турбується про покарання, скільки про запобігання правопорушенням" [1, с. 231]. Профілактичні заходи мають значний потенціал у боротьбі з деліктністю, оскільки вони пов'язані з такими заходами з боку держави та суспільства, які здатні не тільки виявити правопорушення, а й встановити та усунути причини й умови, що їм сприяють, утримати особу від їх вчинення. Розуміння важливого значення профілактики правопорушень знаходить свій прояв на ви-

щому державному рівні. Так, ч. 1 ст. 6 КУпАП прямо вказує: "Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України" [2].

Тому можна сказати, що профілактика є найефективнішим і найгуманнішим способом боротьби з правопорушеннями, який передбачає не покарання, а виховання, застереження членів суспільства від вчинення адміністративних проступків та інших правопорушень, потребуючи водночас комплексних зусиль як з боку суспільства й держави в цілому, так і з боку окремих її структур.

II. Постановка завдання

Метою статті є аналіз позицій науковців щодо форм профілактики як пріоритетної складової в діяльності суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху.

III. Результати

Термін "профілактика" походить від грецького слова, що дослівно перекладається як "запобіжний", і застосовується переважно в медицині.

У юридичній літературі немає одностайності в поглядах щодо поняття профілактики. Однак більшість учених як у галузі кримінології, так і адміністративного права вказує при конструюванні цього поняття на певну діяльність, що передбачає проведення заходів, які мають своїм завданням недопущення, нейтралізацію чи ліквідацію причин та умов, що породжують або сприяють правопорушенням [3, с. 398; 4, с. 26; 5, с. 37; 8, с. 575].

Слід також зазначити, що профілактику правопорушень необхідно проводити не лише тоді, коли адміністративний проступок уже вчинено, але й при правомірній поведінці. У

цьому разі профілактика полягає у створенні максимально сприятливих умов для реалізації правомірних дій, підтримці й забезпеченні гарантій суспільно корисливих вчинків.

Водночас профілактика адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху має особливості. По-перше, це зумовлено тим, що профілактика адміністративних правопорушень є окремим видом профілактики [6, с. 15]. На самостійність адміністративної деліктності в системі правопорушень звертає увагу Є. В. Додін, використовуючи при цьому такі ознаки, як загальність об'єкта вчинюваних адміністративних проступків і характер їх суспільної небезпеки. При цьому, на його думку, "незважаючи на універсалізм адміністративно-правової санкції, що дає змогу передавати під її охорону найрізноманітніші об'єкти, її основне призначення полягає в охороні тих відносин, які складаються у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності держави" [7, с. 49–51].

По-друге, профілактична діяльність спрямована на конкретну групу осіб, а саме учасників дорожнього руху (водій, пішоходів, пасажирів тощо). Це породжує певну специфіку, що стосується суб'єктів профілактики, конкретних заходів запобігання, правової регламентації щодо запобігання деліктності, усунення причин і умов, що її породжують.

Таким чином, використовуючи загально-визнані теоретичні підходи, слід визнати профілактику адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху як діяльність держави загалом, її правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування у сфері державного управління з метою проведення загальних і спеціальних заходів, які мають своїм завданням недопущення, нейтралізацію чи ліквідацію причин та умов, що породжують адміністративні правопорушення в цій сфері або сприяють їм.

Як і будь-яка інша діяльність, профілактика адміністративних правопорушень має свої певні цілі:

- усунення або взагалі нейтралізація причин адміністративних проступків та умов, що їм сприяють;
- обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів, котрі не лежать у сфері адміністративної деліктності, але взаємопов'язані з нею;
- нейтралізація негативного впливу мікросередовища особи (сім'ї, школи, ВНЗ, друзів, співробітників тощо), які формують антисоціальну установку особи та впливають на мотивацію її поведінки;
- вплив на особу, котра за своїми морально-психологічними якостями здатна вчинити адміністративний проступок чи продовжувати протиправну діяльність [5, с. 121–122].

Систему профілактики адміністративних правопорушень становлять: об'єкти профілактики; її основні рівні, форми та заходи (у наукових дослідженнях таку діяльність розглядають як зміст профілактики); суб'єкти, які реалізують зміст профілактики [9, с. 3–34].

До об'єктів профілактичного впливу зараховують різноманітні процеси та явища, що детермінують вчинення адміністративних правопорушень. Це, передусім, соціальні, економічні, політичні, психологічні та інші фактори, що зумовлюють стан та динаміку адміністративної деліктності. Ступінь зв'язку цих факторів з адміністративно-деліктністю неоднакова, і кожен з них потребує профілактичного впливу, хоч і різної інтенсивності. По-друге, об'єктами слід вважати діяльність людей, яка або прямо порушує норми адміністративного закону, або порушує норми моралі та правила соціальної взаємодії, при цьому виявляє тенденцію до переростання в адміністративно-карне діяння. Така діяльність може мати різноманітну спрямованість: господарську, управлінську, технологічну тощо. По-третє, об'єктами профілактичного впливу є особистість правопорушника як процес формування його деліктно значущих властивостей.

Суб'єктами профілактики адміністративних правопорушень слід вважати юридичних осіб різного рівня та правового статусу (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації тощо), фізичних осіб, які цілеспрямовано здійснюють профілактику, мають зовнішні й внутрішні зв'язки як по "вертикалі", так і по "горизонталі", мають можливість вибору власної поведінки під час проведення профілактики в межах, передбачених чинним законодавством [12, с. 63]. При цьому обов'язковою ознакою суб'єкта профілактики адміністративних правопорушень є профілактична спрямованість усіх чи частини функцій щодо запобігання адміністративним деліктами.

Таким чином, виділяють суб'єктів адміністративної профілактики:

- 1) загальнодержавного рівня: Президент, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, міністерства, відомства, комітети, департаменти;
- 2) спеціально-адміністративного рівня: органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, територіальні підрозділи загальнодержавних координаційних органів, ради профілактики, громадські пункти охорони порядку, міжвідомчі координаційні ради правоохоронних органів тощо;
- 3) безпосереднього управління окремими напрямками й ділянками профілактичної діяльності: державні органи, що викону-

ють правоохоронні функції (органи внутрішніх справ, прокуратура, суди, органи юстиції, податкова міліція тощо).

Найбільш цікавою для нашого дослідження є третя група суб'єктів, а саме органи внутрішніх справ, до яких належить Департамент Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України, адже головним органом, на який покладається забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні, є Державна автомобільна інспекція.

Згідно з пп. 7 п. 4 Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ України [13], Державтоінспекція здійснює профілактику правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та серед його учасників, вносить до центральних і місцевих органів виконавчої влади та організацій подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню таких правопорушень.

Для усунення або взагалі нейтралізації причин адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху необхідно на належному рівні організувати роботу Державтоінспекції МВС України щодо здійснення реєстрації, перереєстрації й обліку транспортних засобів, допуск громадян до керування транспортними засобами (прийняття іспитів і видача посвідчень водія, направлення їх на медичне обстеження), а також виконання контрольно-наглядових функцій щодо дотримання вимог загальнообов'язкового дотримання правил, які діють у сфері дорожнього руху.

Державну реєстрацію транспортних засобів здійснюють органи Державтоінспекції МВС України з метою контролю за відповідністю конструкцій і технічного стану транспортних засобів чинним в Україні стандартам, правилам та нормативам, дотримання вимог законодавства, що визначає порядок сплати податків, внесення інших обов'язкових платежів, використання транспортних засобів в умовах воєнного й надзвичайного стану, а також для забезпечення обліку та запобігання протиправним діям окремих осіб щодо транспортних засобів. Не підлягають реєстрації транспортні засоби в разі встановлення фіктивності чи підробки документів, які засвідчують особу власника, підтверджують правомірність придбання транспортного засобу або права на користування чи розпорядження ним. Не реєструються також транспортні засоби зі зниженими, фальсифікованими чи підробленими ідентифікаційними номерами їх вузлів і агрегатів.

Однією з особливостей профілактики адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є роз'яснювально-профілактична діяльність міліції серед населення щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, яка здійснюється

відповідно до Закону України "Про міліцію" [14]. Так, О. Ю. Салмонова зазначає, що пріоритетними напрямками розвитку й удосконалення роз'яснювально-профілактичної діяльності мають стати:

- організація системи правового диференційованого інформування різних соціальних і вікових груп населення про чинне законодавство, рішення органів влади щодо діяльності Державтоінспекції й загалом щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;
- підвищення ефективності профілактики дитячого дорожньо-транспортного травматизму (підготовка методичних посібників і рекомендацій для дитячих закладів та шкіл, реалізація планового механізму здійснення профілактичних заходів у дитячих дошкільних закладах, школах, ліцеях тощо);
- проведення загальнодержавних і регіональних оглядів безпеки дорожнього руху, які можуть бути приурочені до певних загальнодержавних свят;
- регулярне вивчення із залученням спеціалізованих організацій громадської думки, розробка на основі цього вивчення управлінських рішень щодо вдосконалення діяльності ДАІ;
- створення спеціальної телепрограми на національному телебаченні для популяризації діяльності ДАІ, обговорення найбільш гострих і актуальних проблем розвитку суспільних відносин у сфері безпеки дорожнього руху;
- систематичне проведення регіональних і загальнодержавних конкурсів телепрограм та публікацій у пресі, а також тематичної друкованої продукції на краще висвітлення проблем у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- активізація впровадження нових форм пропаганди безпеки дорожнього руху шляхом використання реклами на міському пасажирському транспорті, вулицях і шляхах, телебаченні;
- формування постійного активу представників засобів масової інформації, творчих колективів і організацій, що об'єдналися на основі спільності інтересів для поліпшення діяльності ДАІ, удосконалення умов і безпеки руху [15, с. 55–57].

Проте зараз роз'яснювально-профілактична робота міліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху має ряд недоліків, про що свідчить сучасний стан аварійності на автошляхах України.

Чимало керівників УДАІ УМВС в областях продовжує приділяти другорядну роль службі організації профілактики аварійності серед населення та взаємодії із засобами масової інформації. Питання організації роз'яснювальної роботи на місцях безпосередньо не

вивчаються, керівники районної ланки ДАІ персональної відповідальності за цю ділянку роботи не несуть. У ході реорганізації обласних апаратів ДАІ має місце помилкова практика скорочення штатної чисельності, насамперед, за рахунок саме цієї важливої служби.

Матеріально-технічне оснащення відділів (відділень) з організації профілактичної роботи серед населення є не в повному обсязі. У більшості обласних апаратів за службою не закріплені службові автомобілі, не в повному обсязі забезпечені вони відео-, аудіо- і фотоапаратурою, що не дає змоги належним чином використовувати можливості засобів масової інформації для профілактики дорожньо-транспортного травматизму та підвищення культури учасників дорожнього руху, оперативно висвітлювати наболілі проблеми боротьби зі злочинністю й аварійністю на транспорті.

У більшості регіонів налагоджені з редакціями газет, телебачення й радіомовлення зв'язки використовуються несистематично, відсутні тематичні плани виходу матеріалів. Керівники обласних апаратів Державтоінспекції мало уваги приділяють створенню її позитивного іміджу серед громадськості регіону, зокрема, населення рідко інформується про героїчні вчинки працівників цієї служби. У засобах масової інформації зменшилася кількість аналітичних матеріалів з тематики безпеки дорожнього руху.

У занедбаному стані перебуває організація наочної агітації в місцях масового скупчення людей (на вокзалах, в аеропортах, на стадіонах тощо). У 90% обласних і районних підрозділів не обладнані "інформаційними стендами ДАІ", а там, де вони є, на них розміщена неактуальна і застаріла інформація. Не взято на контроль виконання Закону України "Про дорожній рух" у частині оформлення в автогосподарствах, гаражних та інших організаціях і закладах освіти куточків чи класів з безпеки дорожнього руху. Не налагоджено взаємодію в цьому напрямі з адміністраціями авто- та інших підприємств, закладів освіти, трудових колективів.

Не на належному рівні здійснюється профілактика дитячого дорожньо-транспортного травматизму. Рідко практикуються спільні перевірки стану цієї роботи в школах і дошкільних закладах. Не завжди обстежуються в 10-денний термін заклади освіти у випадку виникнення дорожньо-транспортної пригоди за участю дітей. Висновки таких обстежень не узагальнюються, конкретні пропозиції щодо профілактики нещасних випадків з дітьми не розробляються. Не надається необхідна допомога педагогічним колективам закладів освіти в організації і проведенні Єдиного дня безпеки руху і Всеукраїнського рейду "Увага – діти!". Працівники служб профілактики аварійності серед насе-

лення на місцях не вносять конкретних пропозицій щодо запобігання дитячому дорожньо-транспортному травматизму на серпневих педагогічних нарадах і конференціях.

Крім того, нинішній стан мережі автомобільних доріг в Україні не відповідає європейським стандартам та вкрай незадовільний. Зі 170 тисяч кілометрів 52% доріг державного значення не відповідають стандартам за рівністю покриття і 33% – за його міцністю. Для утримання доріг у задовільному стані щорічно Державній службі автомобільних доріг України (Укравтодору) не вистачає коштів.

Із цього випливає, що причинами високої аварійності на автошляхах також є неналежний стан доріг, автодорожнього устаткування, відсутність розмітки проїзної частини, знаків на небезпечних ділянках доріг, застарілі світлофори тощо.

Таким чином, можна констатувати, що профілактика адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху – це діяльність держави загалом, її правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування у сфері державного управління з метою проведення загальних і спеціальних заходів, які мають своїм завданням недопущення, нейтралізацію чи ліквідацію причин та умов, що породжують адміністративні правопорушення в цій сфері або сприяють їм.

Профілактика адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху покликана сприяти вихованню громадян у дусі неухильного дотримання законів, позитивно позначитися на стані безпеки дорожнього руху і, зрештою, має привести до зниження кількості дорожньо-транспортних пригод та зменшення їх небезпечних наслідків.

Список використаної літератури

1. Монтескьє Ш. О духе законов. Избранные произведения. / Ш. Монтескьє. – Москва, 1955. – 457 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
3. Аванесов Г. А. Криминология и социальная профилактика / Г. А. Аванесов. – Москва: Академия МВД СССР, 1980. – 528 с.
4. Блувштейн Ю. Д. Профилактика преступлений: учеб. пособ. / Ю. Д. Блувштейн, М. И. Зырин, В. В. Романов. – Минск: Университетское, 1986. – 287 с.
5. Вербицька В. В. Проблемні аспекти профілактики адміністративних правопорушень в ОВС / В. В. Вербицька // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2005. – № 1 (30). – С. 119–125.

6. Игошев К. Е. Введение в курс профилактики преступлений : учеб. пособ. / К. Е. Игошев, В. С. Устинов. – Горький : Горьковская высшая школа МВД СССР, 1977. – 94 с.
7. Додин Е. В. Понятие и причины административной деликтности / Е. В. Додин // Проблемы административного права и совершенствования административной деятельности органов внутренних дел : сб. науч. трудов. – Киев : КВШ МВД СССР, 1981. – С. 44–54.
8. Додин Е. В. Процессуальные формы профилактики административных проступков / Е. В. Додин // Проблемы социальной законности : респ. межвед. науч. сб. – Харьков : Вища школа, 1982. – С. 36–41.
9. Назар Ю. С. Взаємодія територіальних органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Юрій Степанович Назар. – Львів, 2006. – 210 с.
10. Михайленко П. П. Кримінальне право, кримінальний процес та кримінологія України (статті, доповіді, рецензії) / П. П. Михайленко. – Київ : Генеза, 1999. – 944 с.
11. Остапенко О. І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект) / О. І. Остапенко. – Львів, 2001. – 155 с.
12. Про Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 р. № 341.
13. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20 (із змінами).
14. Салмонова О. Ю. Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Олена Юрїївна Салманова. – Харків, 2002. – 232 с.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2014

Сикорский А. П. Профилактика как приоритетная составляющая деятельности субъектов обеспечения безопасности дорожного движения в направлении предотвращения административных правонарушений

Статья посвящена профилактике административных правонарушений в сфере обеспечения безопасности дорожного движения. Раскрываются составляющие профилактики, определяется понятийный аппарат в этой сфере, предоставляются предложения по усовершенствованию деятельности субъектов обеспечения безопасности дорожного движения в направлении предупреждения административных правонарушений.

Ключевые слова: профилактика, административное правонарушение, состав, административный деликт, органы государственной власти.

Sikorski O. Prevention as a Priority Component of the Business of Road Safety Towards Prevention of Administrative Offenses

The article is dedicated to the prevention of administrative violations in the field of road safety. The article deals with prevention components, defined conceptual apparatus in this area, provided appropriate proposals for improving the activity of road safety in the direction of preventing administrative violations.

The author emphasis on directions, principles and components of prevention of road safety. The system of administrative offenses prevention, which consists of objects of prevention; its basic level, shape and measures; entities that implement the content of prevention. Done emphasis on prevention of administrative offenses. The author conditional division of prevention into three groups: the national level, specifically the administrative level, the direct management of certain areas and areas of prevention activities.

Attention is focused on the analysis of the third group of powers, namely the internal affairs which includes State Automobile Inspectorate of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Key words: prevention, regulatory offense, warehouse, administrative tort, public authorities.